

Bilgi Kuramında “Kuantum Yaklaşımı” Yöntemi

Ceyhun DEMİRKOLLU*

Güzelyurt Mahallesi, 5719. Sokak, Yıldız Sitesi, No:80, Yunus Emre / Manisa / Türkiye

Doç. Dr. Kudret ALTUN

Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kayseri / Türkiye

Öz

Bilgi teorileri çok çeşitli olmasına karşın, bilim “olanı” tarif ederek “olması gereken” sahasına hiç girmemiştir. Bir adım ötesine geçerse, doğal bilimler bu yüzden formül ve modelleme yöntemini oluşturup kullanmakta tereddüt göstermemişlerdir. Sayısal önermeler, rasyonalist yaklaşımlar ile pozitivist formül önerme ve modellemeler, salt doğal bilimlere özgü bilimsel yöntemler olarak algılanmaktadır. “Entropi Yasası” bize en küçük ve basit temel doğa yasalarının içindeki olasılıkların, determinist (gerekçilik) bir nedensellikte oluştuğunu anlatmaktadır. Ancak “Kuantum Teorisi” bu ihtimalâtın ontolojik olasılıklı bir yapıyı da içinde barındırdığını bize bildirmektedir. “Entropi Yasası” ve “Kuantum Teorisi” ile süreçteki küçük olasılıkların terminolojik tanımına değin farklılıkları nedensellik ve ontolojik tartışmalarını doğurmuştur. Bilindiği üzere fizikte entropik oluşumlar maddenin temel yapı taşlarını ve

* Sorumlu Yazar. Tel: +90 531 797 61 01 E-posta: gideontr@mynet.com

yasasını tarifte kullanılırken, kuantum ifadesi entropinin daha spesifik alt yordamlarına değin tanımlamalara işaret etmektedir. Esasen toplum bilimleri de tıpkı doğal bilimler gibi aynı formülleme ve modelleme yöntemini kullanmaktadır. Doğaldır ki toplum bilimleri modelleme yöntemi ve formüllemelerini, "olanlar" üzerinde önermeye devam edecek görünmektedir. Bununla birlikte bu araştırma, toplum bilimlerinin salt determinist önermeleri temel aldığı kabul etmekle birlikte, yeni bilimin ışığında kuantum yöntemlerinin de içselleştirileceğini öngörmektedir. Buradan hareketle, bilim disiplinlerine yataklık eden determinist yaklaşımların, bilimi bir basamak öteye geçirecek kuantum yaklaşımlara giderek artan bir oranda ihtiyaç duyduğu anlaşılmaktadır. Böylelikle daha doğru tanımlamaların bütün bilim disiplinlerinde görülmesi mümkün olabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Bilgi teorileri; Doğal bilimler; Pozitivizm; Entropi; Determinizm; Kuantum; Ontoloji.

"Quantum Approach" Method in Information Theory

Abstract

Although information theories are various, science has never touched the area of what "should be" while defining what "exists". If we consider a step beyond, natural sciences, therefore, do not hesitate to form and use formulas and modelling method. Digital propositions, rationalist approaches and positivist formula proposition and modelling are perceived as the scientific methods that are specific only to natural sciences. "Entropy Law" tells us that the possibility of the smallest and simple fundamental laws of nature has grown out of a deterministic causality. However, "Quantum Theory" reveals that this possibility contains a probabilistic ontology structure as well. "Entropy Law" and "Quantum Theory" with their small differences on the terminological definition of small probabilities in the process have led to the causality and the ontological argument. In fact, social sciences, like natural sciences, also use the same formulation and modelling methods. It is natural that social sciences seem to continue proposing their modelling method and formula on "existent". While this research accepts that social sciences ground on absolute deterministic propositions, it suggests that social sciences internalize quantum methods in the light of

new science. Hence, it is understood that deterministic approaches harbouring the scientific disciplines increasingly need quantum approaches which push science a step further. It will then be possible to identify more accurately seen in all disciplines. In this way, more accurate definitions can be seen in all science disciplines.

Keywords: Information theory; Natural sciences; Positivism; Entropy; Determinism; Quantum; Ontology.

Extended Summery

Purpose

The aim of this study is to reveal whether refreshment of deterministic data itself with quantum data which include higher probability has become a need or not. While the same situation also becomes clearer in terms of analysis-synthesis, it points out that new definitions are needed.

All the disciplines, which have not completed the ability to predict and control possibilities in the secular field yet, have to focus on internalizing this method (quantum approach) immediately to grab role from primary domain. However, it should be known that the classical approach methods continue to interact with the quantum approach. Separation and differentiation has not been observed.

Need for the definition of “either-or” mentality, originally in the entropic/ deterministic cause and effect thesis, by transforming it into “both-and” form that is quantum/ontological approach is going on. Periods in which what natural laws have not been able to explain with scientific methods is explained with divine willpower and appreciation show us another tension behind primary (ethereal) vs. secular conflict.

Today, digital facilities have moved us a step further in reaching information. Therefore, in the light of new science, it seems that all the disciplines will have to allow for multiple approaches which can internalize quantum reorganizations.

In other words one of the secondary aims of this study is to show that non-linear, colourful, quantum methods mentioned above start to complete data deficiency deeper than linear, black-white, deterministic approaches. There is no doubt that determinism and positivism are today's well accepted approaches. It is tried to be shown that scientific definitions can be calibrated by taking determinism and rationalism as a base and by putting infinite probability of quantum approach on positivism. Quantum approaches never wipe out classical approaches, but it is fed from them. Purely, definitions of quantum theory are exact.

Method

"Procedures in Turkish Literature" by Mehmet Fuat Koprulu emerges as a basic and important sample of deterministic field while "Ideological Change Model" by Emre Kongar which he described as "Dialectic Spiral of Change" emerges as a sample of deterministic formulation/modelling.

It is precisely at this point that we encounter the term "Quantum" which was defined by Alev Alatlı as a deficiency of social engineering that is prone to abuse. Quantum which Alatlı used in order to diagnose structures infected with the social collapse attracts attention as systematic method of thinking. Here, transformation of Newtonian

deterministic classical structure that suggests “either-or” mentality into quantum structure that suggests “both-and” mentality is revealed in this study. "Quantum Approach Method" must have turned into quantum propositions by taking deterministic structures as a base and by moving it a step further. But quantum approach and conventional approaches do not wipe out but complete one another. With the method of adding in-depth reasons to data processing, a good calibration will be reached.

Thus, for example, in the field of history, it will be likely to clear blur on the events experienced in the past with quantum approach by entering empirical data into the system. This can also be applied to other disciplines.

Results

It is partly observed that compared to their predecessors, elite sovereigns are in the determinist approach equivalent to “Dialectical Spiral Change” definitions in the history of Turkish Republic when their actions are observed. With the increasing emergence of data and probabilities, uncertainties become more apparent. Thus, need for multiple approaches will begin to show itself more and more. Data increase in this spiral brings about quantum demand increase by forcing previous beliefs directly.

Essentially economic phenomena cannot stay away from social science disciplines (Erkal, 1995). Since, simply, human nature affects economic development, and quantitative production has influenced the growth figures in terms of multiplier of the data; multiplicity/infinity of

scientific data is an important example that also indicates the need for the calibration in quantum scale while it is an indispensable primary element of the deterministic pattern.

Actually the first actions in this area have always stood in our sight. Starting from the first philosophers (Machiavelli, 1999; Platon, 1999; Racine, 1999; Montaigne, 2011; Rousseau, 2011); or going on with (Tzu, 1992; Mahmud, 2004; Babur, 2006; Hacıp, 2008) that Newton continued his competence in the discipline based on religion in natural sciences, as well and that Einstein drew attention with the theory of relativity proposition following his thesis on Judaism; and then today (Hançerlioğlu, 1976; Hazard, 1996; Popper, 2010; Hopkins ve Wallerstein, 2000) undoubtedly ignited the wick. Especially Tzu's expressions which are like a general slogan drew attention: "In his classic, Master Sun sees military action as a fire if it does not put out. Although reaching victory strategy without conflict is not always possible, excessive efficacy strategy, at least, minimize the nonsense violence and destruction. In Taoist terms, victory is generally gained by not doing; the Art of War is related with knowing when and what you do not do as well as knowing when and what to do."

In the area of literature, we were observing this spiral in the west (Jutrin, 1971) and in the edge of Anatolia (Kemal, 1979; Pamuk, 1988) and in the centre of Anatolia (Atay, 2002).

In general meaning, "Psychological warfare" (information support) / "irregular warfare units" or "perception management elements" appeared as organizations towards non-linear organization-material-

permanent staff combat (Lawrence, 2001).

Indeed, social compressions which are similar to the event in which economic gainings cannot recycle as it is similar to the definition of “irreversibility” in the economics discipline can appear. Transformation from a kind of scientific discipline that resembles "cost-based production" into "value added base" science discipline can be possible with quantum approach. Performing long struggle from the bottom at the same time with the obligation of carrying out hierarchical titles as a value is nearby.

Discussion

A kind of discussion which can be seen important appears. Namely; existing hierarchy that generates concepts fed from deterministic structure can be among the first ones who will be against quantum transformation. Because determinist status quoists who are accustomed to cost-based production should behave virtuous in order to internalize value added base structure. Moreover, it should not be forgotten that “Conventional Approach” and “Quantum Approach” are not opposite, instead they are integrated.

Although quantum approach modelling that we tried to illustrate above seems to mean a sample, it includes the probability to gain meaning as long as new variables are put forward.

Conclusion

In this study, we have concluded that formulating/modelling methods that are accepted vital for naturel sciences can be used in terms of social sciences although they are not common. It is tried to put

forward that thanks to deterministic/conventional macro data, calibration can be achieved if quantum/micro data is included into the process. Thanks to multiple data and calibration, we can get closer to reality. Thus, without rejecting conventional methods, transition “Quantum Approach” method can be provided by seeing conventional methods as a step forward. Since “Quantum Approach Model” brings acceleration for all disciplines, it seems to refer to be in the quality of a chaotic inertia and agitation.

When the point to which we have reached is considered in terms of information technologies, we need to include these definitions to the variables. That is; we had control over unknown through less knowledge and basic mathematical information in the beginning. In the second stage, we progressed in defining known via unknown. However, impossible thing is that we do not have any skills to find out unknown via unknown. Therefore, we have to begin discussing “Quantum Approach” in order to spread cross disciplines for the beginner concept definition.

Giriş

*“Zaman değiştirir özünü her şeyin;
Bir durumdan başka bir durum çıkar hep;
Benzerlik kalmaz biçimden biçime;
Doğa zorlar her şeyi başkalaşmaya.”*

Lucretius (Monteigne, 2011)

Sümer döneminde (Kramer, 2002) sistematik felsefenin henüz kurumsallaştırılmamasına karşın, eski Yunan’dan cârî döneme değin bu çabaların (Westfall, 1998) anlam kazandığı ortaya çıkmaktadır.

Ayrıca bilgi sınıflandırmasının öneminin bilimsel sahada içselleştirilmesinin tamamlanarak kavrandığına tanık olmaktadır.

Doğal ve beşerî bilimlerin kullanageldiği bilimsel yaklaşımlar-metotlar (ya da var olduğu kanıksanmış klasik tanımlamalar) günümüzde daha detaylı veya keskin olmayan (alineer ve saçaklı mantık) yöne doğru evrilmeye başlamış görünmektedir.

Uyumsuz Yaşama adlı kitabında Camus (1974) şöyle demektedir: “*Bilimin kendisi de aykırılıklarının sonuna gelince, önermeleri bırakır, olayların hep el değmemiş bir durumda bulunan görünümünü seyredip çizmek üzere durur*”. Ayrıca “*L’êtretranger*” (Yabancı) adlı romanın da da Camus (1957) aynı yansımaları, edebî anlatıma ve betimlemelere sıkça değinmektedir.

Tartışma şuradan çıkmaktadır. Genel olarak bilgi kullanımını ya da kuramcılığı (epistemoloji) doğal ve toplum bilimlerinin ana başvuru konusudur (Snow, 1973). Üzerinde fikir çeşitliliğine yol açan tartışma; doğal bilimlerin kullandığı matematiksel formüllerin toplum bilimlerinde neden bir yöntem olarak sık kullanılmadığı ya da kullanılamayacağı yönündeki algılama farklılığından meydana gelmektedir (Se-yidoğlu, 1997).

Bilinmektedir ki doğal bilimler “olan” ile ilgilenmekte, “olması gerekeni” sahasına sokmamaktadır. Toplum bilimlerinde ise sanılanın aksine, matematiksel formülleme yaklaşımının kullanılamayacağı yanlışlığı mevcuttur. Bu yaklaşım, veri sonsuzluğunun ölçülemeyen küçük olasılıklarından kaynaklanan ontolojik bir beklenti yüzündendir. Şöyle

ki “değişken verilerin” sonsuzluğunun varlığı ve “olması gereken”in tanımlanması beklentisi (bu konudaki dar düşüncenin kırılması yönündeki beklentilerin henüz devam etmesinden ötürü) tartışmaları kısır döngüye sokabilmektedir.

Doğal bilimlerde “olan”lar ile ilgili metod oluşturmak sebep-sonuç (determinist) ilişkisi kurmanın zaten olmazsa olmazıdır. Bu “nicem” (kuantum) fiziği yöntemine doğru evrilen (Newton’cuların da can simidi hâline gelen; ama Nietzsche (1997) için çok önceden ortaya konan) yeni bilimin de konusuna hemen denk düşen bir doğruluğu da kapsayabilir¹. Daha sade bir deyimle, toplum bilimleri, “olan” üzerine determinist olsun, kuantumcu olsun pekâlâ modelleme veya matematiksel formüllere (değişim dinamikleri veya herhangi bir toplumsal konuda) başvuru yoluna gidebilir. Bu güne değin bu yöntemlerin toplum bilimciler tarafından sık tercih edilmemesinin sebeplerine dâir (bir modelleme oluşturulabileceği yönünde) bu makalenin tetikleyici etkisinin olabileceği ümidi taşınmaktadır.

Nörokuantoloji ve nörobiyoloji alanında Erol (2009) şöyle demektedir:

*Bundan yaklaşık 150 yıl kadar önce **klasik fizik** yasalarının egemen olduğu bir maddî evrende artık **her şeyin** çözümlendiği ve âdeta **bilimin bittiği** düşüncesi çok sayıda bilim adamının inancı hâline gelmişti. Bunun sebebi, maddî evrende meydana gelen bütün olayların mevcut fizik yasaları ile açıklanabiliyor olmasıydı. Oysaki günü-*

¹ Nietzsche felsefî açıdan tam bir determinist değildi. O, neden ve sonuç düşüncesini reddetmemekle birlikte doğa bilimciler gibi yöntem bakımından mekanik bir formülasyonun somutlaşmasından yanaydı elbette...

*müzden yaklaşık 2500 yıl kadar öncesine dayanan bir fikir, yani maddenin en küçük yapıtaşının, yani **atomun** varlığı fikri ege kıyılarında ortaya atılmıştı. Özellikle 1860 ile 1900 yılları arasında yapılan bazı araştırmalar ki bunların başında elektronun keşfi ve x-ışınlarının keşfi gelmektedir, maddenin derinliklerinde neler olduğu konusunda bilim adamları arasında çok ciddi merak uyandırmıştır.*

*.....Peki biz bu araştırmalardan ne bekliyoruz? Çok açık bir şekilde söylemeliyim ki son derece önemli, bilimsel devrim niteliğinde sonuçlar ortaya çıkacaktır. Beynimizin mikro hatta nano boyutlarında neler olup bittiğini ortaya koyan yasalar ve bu yasalarla düşünce sistemimiz, kişiliğimiz ve dolayısıyla psikolojimiz arasındaki ilişkiler araştırıldıkça ve ortaya çıktıkça yeni **NöroTeknolojiler** ortaya çıkacaktır. Bu ne demektir? Yani nano (10^{-9} m) boyutlarda beynimize müdahale ederek **düşünce yapımızı istedik yönde geliştirmek, beynimizin yeniden yapılandırılması, istenmedik davranışlarımızdan ve alışkanlıklarımızdan kurtulmak ve nihayet çeşitli hastalıklarımızın tedavi edilmesi** mümkün olacaktır.*

Bugün hayal gibi görünen bu durum bundan 150 yıl önce cep telefonunun, televizyonun ya da bilgisayarın hayal edilmesinin mümkün olamaması gibi düşünülebilir. Yani bunlar mutlaka ve mutlaka 30 belki 20 yıl gibi kısa bir süre sonra mümkün olabilecektir. Bu gerçeğin bütün bilim adamlarımız ve insanlık tarafından bilinmesi gerekmektedir. Bu anlamda geleceğe yönelik büyük umutlar besliyoruz ve bu umutlarımızın verdiği heyecanla çalışmalarımızı artırarak devam ettirmeliyiz.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ile deterministik verilerin daha çok olasılık içeren kuantum verilerle kendini yenilemesinin ihtiyaç hâline gelip gelmedi-

ğinin irdelenerek ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Aynı durum analiz-sentez yönünden de gittikçe belirginleşmeye başlarken yeni tanımlamalara gereksinim duyulduğunu işaret etmektedir.

Seküler alanda olasılıkları tahmin ve kontrol yeteneğini henüz tamamlayamamış bütün disiplinler primer alandan rol kapabilmek için ivedilikle bu yöntemi (Kuantum yaklaşımı) içselleştirme gayretlerine yön vererek konuya yoğunlaşmalıdırlar. Ancak bilinmelidir ki klasik yaklaşım metodları kuantum yaklaşım ile etkileşimini devam ettirmektedir. Kopuş ve farklılık gözlenmemektedir.

Esasen entropik/deterministik sebep-sonuç önermelerinin içindeki ya-ya da mantığının hızlı bir şekilde kuantum/ontolojik yaklaşımlar olan hem-hem de şekline dönüştürülerek tanımlanmak ihtiyacı sürmektedir². Doğa yasalarının henüz bilimsel yöntemlerle açıklamış olduğu şeylerin Tanrısal irade ve takdiri ile açıklandığı dönemler primer/seküler çatışmasının ardındaki başka gerilimi bize açıklar niteliktedir³. Günümüzde dijital kolaylıklar bilgiye ulaşmada bizi bir basamak öteye taşımıştır. Bu yüzden yeni bilimin ışığında bütün disiplinler kuantum reorganizasyonları bünyelerinde içselleştirecek saçaklı yaklaşımlara bir ân önce yer vermeyi plânlamak durumunda kalacak

² Ya-ya da yaklaşımı, bir şeyin ya siyah ya da beyazdan öte bir şey olamayacak kesinkeslik içeren katı yaklaşımların tanımında; hem-hem de yaklaşımı ise bu yaklaşımın doğru görünmekle birlikte dar bir tanım olacağını kabul eden önermeler için kullanılmaktadır. Başka bir deyişle bir şey hem siyah hem de beyaz olabilir. Buna “gri” de denebilmektedir.

³ “Karanlık Bir Dünyada Bilimin Mum Işığı” adlı kitabında Carl Sagan; “*Hippokrates’in bilime yaptığı asıl büyük katkı, tıbbi boş inançların karanlığından çıkarıp bilimin ışığına kavuşturması olmuştu. Kendisine düit bir yazıda Hippokrates şöyle diyor: “İnsanlar sara hastalığını Tanrısal takdirden sanıyor; çünkü anlamıyorlar. Fakat, nedenini anlamadıkları her şeyi Tanrısal sayacak olsalardı, Tanrı’nın takdirlerinin sonu gelmezdi.” Birçok alanda bilgisiz olduğumuzu kabullenmektense, evrenin anlaşılamayacak denli kutsal yapıda olduğu gibi ifadelere başvuruyoruz. Anlamadığımız kavramlardan sorumlu tutmak üzere bir Bilinmezler Tanrısı buluyoruz”* demektedir. Bu makalenin ana fikrine göre; bu deterministik bilimsel ahlâki zorunluluk yaklaşımının, kuantum bilimsel erdemliliğine geçiş temelli bir ön kabulleniş olmasıdır düşüncesindeyiz.

gibi görünmektedir.

Diğer bir bakış açısıyla bu çalışmanın tâlî amaçlarından biri de, yukarıda bahsedilen alinear (doğrusal olmayan) renkli kuantum metotların, linear (doğrusal) siyah-beyaz determinist yaklaşımların daha derinikli veri eksikliğini tamamlamaya başladığını izah edebilmektir. Determinizm ve pozitivistimin günümüzün kabul gören anlayışı olduğuna dâir şüphe bulunmamaktadır. Determinizm ve akılcılık temel alınarak kuantum yaklaşımın olasılık sonsuzluğunu pozitivism üzerine koymak suretiyle bilimsel tanımlamaların daha çok kalibre edilebileceği ortaya konulmak istenmektedir. Kuantum yaklaşımlar, asla klasik yaklaşımları yok etmemekte, aksine oradan beslenmektedir. Sadece tanımları kesin ölçülü olabilmektedir.

Olması Gereken İle Değil, Olan ile İlgilenen Bilim(!)

*“Bizi Doğrulayanı dostça kabullenir,
Karşı çıkana da inatla direniriz,
Oysa sağduyu tam tersini gerektirir;
Özellikle bilim iş başında olduğu zaman.”*

Lenihan

Konuyu daha da basite indirgemek belki şu faydayı sağlayabilir: Meselâ, “Kuantum Yaklaşımı” metodu sâde insana çoklu düşünme yeteneği sağlarken akademisyenlere bol pencereden bakma ve saçaklı düşünme yeteneği kazandırarak gerçeğe bir adım daha yaklaşma imkânı verebilir mi? Soru şudur: Matematikte iki kere iki dört ederken toplum bilimlerinde bu kalıp nereye konacak? Zaten cevap sorunun içinde yatmaktadır. Bilim “olması gerekene” değil, “olana” açıklama

getirmekle ilgilenmektedir. “Olması gereken” toplum bilimlerinin sırtına yüklenerek cevap beklenirse bu baştan bilime haksızlık olur. Kadim dönem felsefecileri bu ayrımı yapabildikleri için sahalarını bilime terk etmemişler midir?

Bilgi teorileri çok çeşitli olmasına karşın bilim “olanı” tarif ederek “olması gereken” sahasına hiç girmemiştir. Bir adım ötesine geçsek, doğal bilimler bu yüzden formül ve modelleme yöntemine tereddütsüz bir zorunlulukla girerken (toplum bilimleri de modelleme yöntemini aslında hep kullanılagelmişken) sayısal önermeler, rasyonalist ve pozitivist terimler doğal bilimlere özgüymüş gibi bir algıya dönüşebilmiştir.

Tekrar ifade etmek gerekirse, toplum bilimleri modelleme yöntemi ve formüllerini “olanlar” üzerinde önermeye devam edecek görünmekle birlikte; yeni tartışmalar sayesinde -modellemenin olamayacağına dair değil ama- formülasyon çeşitliliğinin aynı konu üzerinde başka modellemelerin zenginleşmesine yol açabileceği umulmaktadır.

Başka bir paradoks da toplum bilimlerinin uğradığı haksızlığı ispatlar nitelikte karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal alanlarda modellemeyi etkileyen “değişkenler” konusu ilk ânda “soruna” dönüşmüş görünmektedir. Aslında aynı sorun hem de kocaman bir şekilde “bilinmezlik” (Marshall ve Zohar, 2002) oranında doğal bilimlerin sahasını meşgul ederek cevap bekler hâlde durmaktaydı. Bu bugün bile tanımlanan; ama çözüm bekler mahiyettedir. Başlangıçta bir binanın üzerinden atılan taşın aldığı yol, determinist fizik ve matematik ile

formüle edilirken bu gün değişkenler yüzünden (sürtünme-atmosferik şartların tanımlanamazlığı-zamanın genişlemesi ve mekân koşulları vb.) bütün formüller (doğal bilimler açısından) “nicem” (Marshall ve Zohar, 2002, s. 31) koşullarında revizyona gereksinim duyar hâle gelmiş ve modellemeler değişkenlerin âdeta hışmına uğrar görünmektedir. İşte toplum bilimler de henüz determinist modellemelerini “olanlar”a değin çoğaltamamış görünmektedir. Şimdi ise kuantum yaklaşımını da bünyesine ithal etmek gibi bir durumla karşı karşıyadır. Ama bu çok sorun olmamalıdır. Konumuzun özüne değin bir değişim yoktur. Önceleri, doğal bilimciler modellemelerini uzun süren bir zaman içerisinde temel çalışmalarını tamamlaması sebebiyle, şimdilerde makale ve incelemelerini daha kısa zaman dilimlerine sığdırabilir hâle gelmişlerdir. Günümüzde, toplum bilimcilerin de doğal bilimciler gibi modelleme çalışmalarını öne çıkarmalarına değin ihtiyacın daha belirgin bir hâl aldığı görülmektedir.

Yöntem

Mehmet Fuat Köprülü'nün “Türk Edebiyatında Usûl” çalışması deterministik alanın temel ve önemli örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Emre Kongar'ın “Diyalektik Değişme Sarmalı” tarifini yaptığı “İdeolojik Değişme Modeli” yeni deterministik formülleme/modelleme örneği olarak karşımıza çıkmıştır.

İşte tam bu noktada, Alev Alatlının toplum mühendisliğinin istismara açık hassas bir yoksunluğu olarak tarif ettiği “Kuantum” terimi karşımıza çıkmaktadır. Alatlının toplumsal çöküntü içindeki yapıları teşhis için kullandığı kuantum/saçaklı düşünme sistematığı meto-

du olarak dikkat çekmektedir. Burada “ya-ya da” mantığını öneren Newtoncu deterministik klasik yapı ”Hem-hem de” şeklinde kuantumcu yapıya dönüşmesi ortaya konmuştur. “Kuantum Yaklaşımı Yöntemi” deterministik yapıları temel alarak onu bir adım öteye taşıyarak kuantum önermeye dönüşmüş olmalıdır. Ama klasik yaklaşımlar ile kuantum yaklaşımlar birbirini yok etmeyip aksine tamamlamaktadır. Daha derinlikli sebeplerin verilemeye dâhil edilmesi yöntemi ile iyi bir kalibrasyon edilecektir. Böylece meselâ tarih alanında kuantum yaklaşımı ile ampirik bilgilerin sisteme girdilenmesiyle geçmişte yaşananlara değin sis perdelerinin daha da aralanmış olması beklenecektir (Özbaran, 1992; Tekeli, 1998). Bu diğer bilim disiplinleri için de geçerli olabilecektir.

Bir Modelleme Örneği

Toplum bilimcilerin temel modellemelerinin ne oranda tamamlanma aşamasında olduğunu bir formülle gösterecek olursak:

Temel modelleme çalışmalarına x, detay modelleme çalışmalarına z, modelleme çalışması sonuçlarına ise k denirse; x ve z arasında “değişken ters orantı”dan söz edilebilir. Bu da $x.z=k$ veya $x=k/z$ şeklinde modellenebilir. Yani, temel modelleme çalışmalarının tamamlanması sona yaklaştığında “değişken ters orantılı” formül gereği detay modelleme çalışmalarının artması beklenecektir. Tabii ki doğal bilimler de olduğu gibi, “nicem” değişkenleri ileride buraya dâhil edilebilecektir. Formüle sonsuz veri ekleme imkânı olduğunu varsaydığımızda; $(x+\infty).(z+\infty)=(k+\infty)$, buradan değişken ters orantı da aynı şekilde sonuç vererek $(x+\infty)=(k+\infty)/(z+\infty)$ şekline dönüşür. Kısaca, ∞

kadar verileme sisteme dâhil edildiğinde determinist klasik yapılar değişikliğe uğramamakta; ama veri oranında ampirik de olsa bir iyileşme ve gerçeklik elde edilebilmektedir. Bu iyileşme bütün disiplinler için söz konusu olabilecektir.

Toplum Bilimlerini Bekleyen Modelleme Pratikleri

Aslında doğal bilimler formülleme çalışmalarında farklı disiplinlerden istifade ederek sonuca-gerçeğe ulaşmaya önem vermiştir (Berry, 1998). Meselâ tıpta biyoloji de olduğu gibi (Watson, 1999), termodinamik veya akışkanlar mekaniğinde kimya, fizik, su bilimi, enerji, dinamik kanunların sonuca birlikte tesir ettiğini görürüz.

Erol (2009) şöyle demektedir:

Zamanla bir gerçek daha ortaya çıkmıştır. Bilimsel araştırmalar artık mutlak anlamda kendi disiplin sınırlarının dışına çıkmak zorundadır. Bunun açık sebebi, maddî evreni yöneten yasaların fizik için ayrı, biyoloji için ayrı ya da nöroloji için ayrı ayrı var olmamasıdır. Maddî evreni yöneten yasalar tamamıyla bir bütündür ve maddenin var olduğu her yerde geçerlidir ve meydana gelen bütün olayları yönetir. O hâlde disiplinler arası araştırmalar özellikle bugüne kadar çözülemeyen bazı problemlerin çözümünde son derece gerekli olmaktadır. Bu anlamda meselâ; maddî bir varlık olan insan beyninde meydana gelen olayları da fizik yasaları yönetmektedir. Ya da kalbimizin pompaladığı kanın miktarı ile damarlarımızdaki kanın akış hızı ve bununla tansiyon arasındaki ilişki de fizik yasalarının yönetimindedir. O hâlde, fizikçilerle araştırmacı hekimlerin bir araya gelmesi gerekliliği kaçınılmazdır. Bu anlamda özellikle bilinç-beyin ilişkisinin tam olarak anlaşılması için fizikçilerle nörologlar ve psikiyatrların mutlak

anlamda ortak çalışma yapmaları gerekmektedir. İnsan düşüncesinin var edildiği yer olan ve maddesel bir varlık olan beyin ile bu beynin ortaya koyduğu düşünce sistemimiz yani bilinç, kişilik ve insan psikolojisi tamamen birbirleriyle doğrudan ilişkili kavramlar olmak zorundadır. Bu fikir aslında yeni değildir. Yani beynin klasik modellerinde klasik fizik yasalarından yararlanmış ve belli bir noktaya kadar da başarı sağlanmıştır. Ancak beynin daha küçük boyutlarına inildikçe, yani mikro evrenine inildikçe meydana gelen olayların anlaşılması, klasik fizik yasaları ile mümkün olamamaktadır. Bu son derece doğaldır; çünkü bu boyutlarda artık klasik fizik yasaları etkisini kaybetmekte ve kuantum fiziği yasaları etkin hâle gelmektedir. Dolayısıyla beyin ile beyin araştırmalarında kuantum fiziğinin kullanılması bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Bu fikir Amerikalı bir fizikçi olan Penrose tarafından yaklaşık 20 yıl önce ortaya atılmıştır. Bu gerçeğin farkına varan birçok bilim adamı bu konuda çalışmaya başlamış ve son yıllarda bu çalışmaların hem sayısı hem de niteliği artmaktadır. Bu interdisipliner alan ülkemizde bir nöroloji uzmanı olan Tarlacı tarafından NöroKuantoloji olarak isimlendirilmiş ve bu adla bir bilimsel derginin yayımlanmasına ülkemizde 2000 yılında başlanmıştır. Bu ülkemiz açısından son derece sevindirici bir durumdur.

Tıpkı doğal bilimlerde olduğu gibi; tarih disiplini de coğrafya, sosyoloji, arkeoloji, haritacılık vb. gibi çok disiplini bünyesinde bulundurur (bu durum ilk başta bizi yanıltan bir fikre yöneltir). Durum bundan daha karmaşık ve kaotik değişkeni bünyesinde barındırır (Ruelle, 1999). Hatta tarih disiplinine tesir etmeyen bilim dalı var mıdır? Veya birbirinden etkilenmeyen bir disiplin var mıdır? Aslında her disiplin, diğer disipline etkilenir. Ya da bu hangi oranda olur? Görü-

lüyor ki bilim iç içedir aslında (Taslaman, 2008). Kim daha fazla disiplini bünyesine -daha doğrusu modelleme tezinin içerisine- katabilirse o oranda gerçeğe diğerinden biraz daha yakın olabilecektir.

Bizi bekleyen çok önemli sayıda tarihsel olay, modelleme çeşitliliği içerisinde yeniden ele alınmayı beklemektedir. Bir örnek olarak Atatürk-İsmet İnönü Dönemi'nin iç dinamiklerini ele alırsak; Fuat Köprülü'nün edebî usûllerde başvurduğu bir yöntem olan "kıyas" (Köprülü, 1913) burada da kullanılabilir. Ancak bu modelleme determinist yöntemlerden farklı bir yaklaşım arayışımızın amacına denk düşmeyeceği için "nicem" modelleme usûlüne yönelmemizin sebebi olmuştur.

Yine de klasik determinist çalışmalar iyice özümsemeden "ya-ya da" lineer mantığından "hem-hem de" alinear çizgilere (kuantum konularının mikro olasılık alanına geçiş) yöntemi tercih edilmemelidir.

Kongar (2010, s.389-397) şöyle demektedir:

Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği" adlı, Sedat Simavi Vakfı Sosyal Bilimler Ödülü'nü aldığım kitapta, az gelişmiş ülkelerdeki değişme dinamikleri açısından bir "ideolojik değişme modeli" oluşturma ve bunu Türkiye'ye uygulama çabasına girişmiştim.

$$\nabla = \hat{x} \frac{\partial}{\partial x} + \hat{y} \frac{\partial}{\partial y} + \hat{z} \frac{\partial}{\partial z}$$

Buna göre az gelişmiş ülkelerde ve elbette Türkiye'de değişimin dinamiği, "kuruluş" ve "değişme" adını verdi-

ğim, birbirine bağlı, birbirini üreten “ikiz ideolojik” dönemlerle açıklanabilir.

Her “kuruluş dönemi”, kendinden önceki döneme göre “değişme dönemi”, her “değişme dönemi” ise kendinden sonraki döneme göre “kuruluş dönemi” niteliği kazanarak, sürekli bir diyalektik değişme sarmalı meydana getirir.

Daha yalın bir ifadeyle söylemek gerekirse, her değişme modeli, kendinden önceki yapıyı değiştirir, bir süre sonra kurumsallaşır ve “kuruluş dönemi” özelliği kazanır ve ona karşı oluşan tepkiler yeni bir “değişme modelini” ortaya koyar. Bu süreç, az gelişmiş ülkelerdeki ve Türkiye’deki kısa dönemli iktidar değişikliği dinamiklerini açıklamakta kullanılabilir.

Kongar bu çalışmasında farklı iktidar dönemlerine dair determinist olan modelleme örneği vermiştir.

“Diyalektik Değişme Sarmalı” modellemesini önemli bir önermedir. Ancak klasik ve deterministiktir. Kuantum/mikro seviyede verileme girdisine tâbi tutularak kalibrasyona ihtiyacı vardır. Bu yüzden Kongar’ın formülasyonu “hem-hem de” alinear olmayan mantık verilemesine ihtiyaç duymaktadır. Bu modelleme örneği mikro düzeyde çözümlenmelere yararı olacağı düşünülen “kuantum yaklaşımı” önermesini de seçenek olarak ortaya koymamıza yol açmıştır.

Meydana gelen bütün bu beşerî olaylar seküler ortamda ele alınsa bile, “Tanrı Parçacığı” arayışlarının hız kazandığı, zamanın genişlediği ve hiçbir şeyin “Big Bang” ânındaki gibi gerçek olamayacağı varsayımına göre; bilimin yeni önermelere olan gittikçe artan oranda yer vermesi, (modelleme çalışmalarına neden hız vermemiz

gerektiğini anlatırken) hatta bir zaman sonra bunları “update” etmemiz konusundaki zorunlulukla bizi heyecanlandırmakta ve teşvik etmektedir (Strathern, 1998). Öyle ki yalnızca “primer” pencereden bakmayı kökler-rönesans-aydınlanma ve modernite ile aşmayı başarabilen Batı, şimdilerde Grace Davie (2005)’nin anlatımlarında da görüleceği üzere Avrupa’da din faktörünün modellemelerde göz ardı edilmeyeceği yönünde gelişmelerle işaret etmektedir⁴.

Günümüzde sarmal ve sarkacın iki yönünde duran “din-ilim” gerçekliği tarihte artan oranda değişkenler olarak yerini almaktadır. Karşıtlık gibi algılanabilen “din-ilim” korelasyonu ise verilemede ihmal edilen önemli gerçekliklerdir⁵ (Eco, 2012). Öyleyse her şeyin büyük bir plânın parçası olduğu ontolojik bir tanım yapılabileceği gibi salt seküler tavır içerisinde de yorum yapılabilir. Meselâ tarih alanında karar vericilerin/liderlerin veya seküler bütün değişkenlerin verilerinin modelleme çalışmalarına dâhil edildiği takdirde bu günkü deterministik/klasik tarih yazıtlarımızın çok doğruyu yansıttığı söylenebilir mi? Bu örnek, “kuantum yaklaşımı” önermesinin anlaşılmasına değindir. Görülmektedir ki artan seçenekler bizi daha da doğruya götürecektir.

Kuantum Yaklaşımı Modeli Nedir?

Modele kısaca göz atalım: “Kuantum Yaklaşımı”, ölçülemeyen

⁴ Davie (2005), Avrupa’da genel anlamda din olgusunun seküler elitler tarafından daha önemsenir bir hale dönüşmeye başladığından bahsetmektedir.

⁵ Umberto Eco’nun “Foucault Sarkacı” adlı eserine ön söz yazar Giovanni Scognamiglio: “Göstergebilimsel kuramına göre her şey her şeyle bağıntılıdır; kavramlar andırışma yoluyla birleşirler; bağıntılar özgün olmalıdır (yoksa olmamalı mıdır?). Somut olarak bir plân kurarsınız; bu plân başkaları tarafından gerçekleştirildiğinde plân varmış gibidir; o anda var oluyor, var olmaya başlıyordur.” diyerek “hem-hem de” saçaklı düşünce mantığına gönderme yapmaktadır.

ampirik/mikro değerlerin olaylardaki rolünün sonuçlara etki edebilecek ataletleri olarak sayılmaktadır. Bir yandan da “hem-hem de” olarak tarif edilmektedir (Alatlı, 2001). Bir tür hem var olmak hem de var olmamak şeklinde de özetlenebilir.

Psikolojik harp temaları ya da algı yönetimi/toplum mühendisliği çalışmalarının bir alt yordamı olarak ele alınmalıdır. Bir yandan iç dinamikleri de özetler. Bu en yoğun olarak kuantum yöntemlerinin kullanıldığı alandır. Çünkü veriler ∞ olmasa da veri üstünlüğüne sahip olan gruplar geçmişi tanımlamanın ötesinde geleceği de dizayn etmenin çabasındadırlar. Artan veriler dizaynı o oranda etkilemektedir. Algı yönetimleri azami verilemeye olan ihtiyacın önemini fark etmişlerdir. Makro klasik yöntemler mikro kuantum yöntemlerle derinlere incek kadar saçaklanmıştır.

Modelin kurgusu şu temele dayanmaktadır: İktidar değişimlerinde egemen elitler, yani hükümet edenler toplumun jeopolitik öğeleri (Demirkollu, 2005) üzerinde istendik yönde davranış biçimi oluşturma erkini elden bırakmak istemezler. O yüzden kuantum yaklaşımı her iktidar döneminde dozajı toplumsal tepkilere göre otomasyona ayarlı olduğundan değişkenler, yani toplumsal talepler bir sonraki döneme sarkıtılarak etkisiz kılınması beklentisi üzerine bina edilmektedir. Mekanizma üzerinde erki ve talebi oluşturan örgüt ve aygıtlar devamlı bir mücadelenin tarafıdırlar. Ne zamanki siyasal özgürlük ve sermaye birikimi üzerinde toplumsal mutabakatta oydaşma olur, o zaman anayasal teminat kuantum yaklaşımı görevini yine çelişkili biçimde hem etkili hem etkisiz kılar.

Formül şu matematiksel temele dayanır:

Kuantum yaklaşımı, a ile iç dinamikler, p ile tanımlanır. Buradan hareketle kuram; $a=(a+p)+(a-p)/2$ şeklinde basitçe ifade edilir. Yani her halükârda erk ve toplumsal talepler kazanım ve kayıplar yaşayarak bunları (kazanım ve kayıplarını) oydaşıp ikiye bölünerek mutabâkata varır veya varmazlar. Böylece kayıp ve kazanımın da ölçülmesi konusunda ise gözlem ve deney iç içe girdiğinden “kuantum yaklaşımı” dediğimiz eytişimli olgu sarmalı kendini tekrarlar. Mücadele etkili olur; ama oydaşma zorunluluğu onu aynı zamanda etkisiz kılar. Ön görülen determinist beklenti dışında tanımlanamayan değişken yasalar devreye girmiş, oydaşma sonucu kayıp ve kazanımlar başka büyük resmin değişkenlerinden (küresel etkiler, vesayet tartışmaları, ideolojiler, mezhepsel etkiler, kişisel travmalar vb.) etkilenecek yeni bir korelasyona tâbi olmuştur.

Biraz daha somutlaştıralım. Jeopolitik ögelerin alt yordamları olan; nüfusun kalite ve kantitesi, teknoloji ve sanayi, toplumsal siyasî ve psikolojik ögeler Atatürk ve İsmet İnönü dönemlerinde de dönemin şartlarına göre orantısız olarak vardı. Ama gelişmeler değişim sarmalı olarak mı tanımlanmalıydı?

Zaten Kongar tam da bu hususa dikkat çeker. Ona göre kuruluş ve gelişme dönemleri birbirini tekrar eden sarmallardır. Bu kaçınılmaz bir olgudur. Kongar, formülünü aşağıdaki gibi modellemiştir:

$$\nabla = \hat{x} \frac{\partial}{\partial x} + \hat{y} \frac{\partial}{\partial y} + \hat{z} \frac{\partial}{\partial z}$$

Toplum bilimleri diliyle; “Her kuruluş dönemi kendinden önceki döneme göre “değişme dönemi”, her “değişme dönemi” ise kendinden sonraki döneme göre kuruluş dönemi niteliği kazanarak, sürekli bir diyalektik değişme sarmalı meydana getirir.”

Daha yalın bir ifadeyle söylemek gerekirse, her değişme modeli, kendinden önceki yapıyı değiştirir, bir süre sonra kurumsallaşır ve kuruluş dönemi özelliği kazanır ve ona karşı oluşan tepkiler yeni bir değişme modelini ortaya koyar.

Bize göre iktidar değişimlerinde görülen bu değişim sarmalı, biraz daha tanıma ihtiyaç duymaktadır. Bu kuram doğru görünmekle birlikte determinist ve klasik kalmakta ve kuramın kendisi diyalektik bir değişime ihtiyaç duyar görünmektedir. Gerekli dinamik kuram “nicem”/“kuantum yaklaşımı” ile doğru tanımına kavuşacak görünmektedir. Ancak Kongar’ın fikir bakımından katkısını da unutmamalıyız. Çünkü başta söylediğimiz gibi bu tür klasik yargılar bizleri daha fazla değişkenlerin olduğu kuantum yaklaşımına götüren ilk basamaklar olarak görülüp kutsanmalıdır.

Cumhuriyet tarihine yeniden dönelim. İktidar değişimleri olmuştur. Ama kısa sürmemiştir. İsmet İnönü Dönemi, 1938-1950 dönemlerine damgasını vurmuş; ama Atatürk Dönemi iç dinamikleri üzerindeki kontrolünü; çok partili hayata geçiş sürecini zamana yayarak bazen kendi inisiyatifi, dış şartlar, toplumsal tepkiler ile değişkenlere direnerek bazen taviz vererek yönetmiştir. Öte yandan laik rejim ve bölünme sendromlarını ince ayarlarla yakından takip etmiş, SSCB

tehditlerini bertaraf edebilmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nda aktif taraf-sızlığını ilân etmiş ve süreci yönetmiştir (Ahmad, 2010). Atatürk Dö-nemi için (Mango, 2010) iç ve dış dinamik analizleri; saltanat, hilafet, cumhuriyet, laisizim, kalkınma, barışı tesis etme (Coşkun, 2013) ve en önemlisi Lozan ile aldığımız kimliğimizin bilime evrilen boyutunun tesis ve kabul ettirilmesine değin özel kuruluş şartlarını taşıdığından bu dönemin salt “mukayese usûlü” ile anlatımı eşit ve doğru bir yak-laşım olmayabilir.

Kuantum yaklaşımı modellemesinde ileri sürdüğümüz önerme ile; sınıf mücadelesi ve partisi görülmeyen Türkiye şartlarında iktidar değişimlerinin (Kalkandelen, 2012) sonucundaki kazanımların, zaten sistemin doğasının bir ürünü olduğu; ama özellikle bunun kendini tekrarlayan sarmalın değil; erk-sosyal gruplar arasındaki çekişmenin sonucu doğan kazanım veya kayıp olarak tanımlanamayacak (kuan-tum yaklaşımı yaklaşımı ile) gelişmelerden ibaret olduğunu söylemek istiyoruz. O zaman değişimlere hep kuantum yaklaşımını uygularsak ve ortaya çıkana bir tanım getiremiyorsak bu model ne işe yarıyor? İşte tam burada kuantum yaklaşımı önermesi ile söylemek istediğimiz ortaya çıkıyor. Modelleme ihtiyacı hep olacaktır; ama eski klasik ve determinist yöntemler eksik kalabilmektedir. Dolayısıyla yeni bilim önermeleri başlangıçta bir miktar anlamsız görünebilmekle beraber, değişkenleri daha da içine alabilecek önerme modelleri ortaya çıkın-caya kadar şimdilik en iyisi olarak karşımızda duracaktır.

Cumhuriyet'in kuruluş dönemindeki şartlara bakılınca Atatürk Dönemi ile İnönü Dönemi'nde bu kazanımların muhafazası ve sürdü-

rülmesi yoluyla demokrasi kazası olmadan çok partili sisteme geçilmiştir. Demokrat Parti ile çok partili hayata toplumun uyumu ve içselleştirilmesi-tepkiler, parlamenter sistemin kesintilere uğraması, dış etkiler, bağımsız kalabilme çabaları, kuantum yaklaşımı oranında kayıp ve kazançların ölçülmesi sonucu verilerin büyük resimde ne anlama geldiği anlaşılabilir. Bu durum deterministik yaklaşımda vehamet ile değerlendirilebileceği gibi kuantum yaklaşımı modellemesinde bunun paradoksal olarak kazanım olabilme olasılığından söz edebiliriz. Meselâ 2001 ekonomik krizi deterministik olarak vehamet ve değişken sarmal olarak tanımlanabilirken, kuantum yaklaşımı modellemesinde bu gelişme bankaların reorganizasyonu bakımından önce vehamet, sonraları kazanım olarak karşımıza çıkabilir. Görülüyor ki Kuantum yaklaşımı ile deterministik veya değişken sarmal modellemesini reddetmezken ona daha fazla değişken katarak gerçeğe bir adım daha yaklaşabilmeyi ön görmeyi modellenmek istenmektedir.

Şimdi bilgi kuramının ışığında; bu makaleyle ilk defa ileri sürülen kuantum yaklaşımı modellemesine Atatürk ve İnönü Dönemi örnekleriyle devam edelim: Önce Atatürk Dönemi iç dinamiklerine bakalım. Toplumun nüfusunun nitelik ve niceliği klasik anlamda bakıldığında ümit kırıcı görülebilir (Ahmad, 2010, s. 22). Ama kuantum yaklaşımı modellemesinde bu kazanım olarak da değerlendirilebilir. Neden? Çünkü inkılaplar öyle basit değişiklikler değildir. Adeta yüz nakli gibi bir vücüt bulmaktır. Can aynıdır; ama tasvir değişmiştir. Balkanlar ve Çanakkale’de kırılan Türk Milleti (sağduyusuyla) bırakın yüz naklini baş nakline bile hazırды. Kuantum yaklaşımı bize bu ve-

hameti kazanıma dönüşebilme refleksini hatırlatır. “*On yılda on beş milyon genç yarattık her yaşta!*” ifadesi buradan sloganlaşmıştır.

Teknoloji ve sanayi konusuna bakalım. Ülkemizde ilk dönem toplu iğne bile yapılamadığı ifade edilir. Ve doğrudur. Kötü müdür? Kötüdür. Kuantum yaklaşımına göre ise bu bir kazanıma dönüşmenin sebebi olabilir. Nedeni ise dibe vurmadan radikal önlemleri kabul ettirme şansınız daha düşüktür de ondan. Ama Kongar’ın kendini tekrarlayan bir sarmalı burada görülmez.

Toplumsal, siyasal ve psikolojik ögelere bakalım. “Asılacaksın İngiliz ipi ile asıl”. Doğan Avcıoğlu ne diyordu? “*Türkiye’nin Düzeni*” adlı kitabında: “*Türk yere düştü. Kafasını yukarı kaldırdı. Kendisini yere düşürenin İngiliz olduğunu görünce oh çekti. Rahatladı.*” (Avcıoğlu, 1998). Ama aynı İngiliz Yunan’ı sahaya sürünce kuantum yaklaşımı devreye girdi. Erklerin psikolojik harp teması yaratan entelijansiyası kuantum yaklaşımına çarpmıştır. Mikro veriler asimetrikdir ve sonuca doğrudan etkisi göz ardı edilmemelidir. Kuantum yaklaşımı bunu sağlayabilmektedir.

Türk devleti, öz benliğinin erklerini toplumsal taleplerini kuantum yaklaşımı modellemesinden yeniden geçirebilmelidir. Modern çağlarda bütün paradoksal zorluklarla test edebilme yeteneğini “kuantum yaklaşımı” modellemesine uygun biçimde dönüştürebilir. Tabi kendini tekrarlayan “değişim sarmalı” yoluyla yaparsa veriler eksik kalacağından doğru teşhis ve sonuçlara varamayabilir. Dinamik “nicem” kuramlarına uygun modelleme bizi mikro veri fazlalığı yolu ile

gerçeklere yaklaştırılabilecektir.

Şimdi de İnönü Dönemi'ne bir göz atalım. Atatürk sonrası nüfûs biraz daha artmış ve nitelik kazanmaya başlamıştır. İyi mi? İyi. Ama tek parti gömleği dar gelmiş ve siyasal özgürlük talepleri ile sermaye birikiminin burjuvazi bakımından güvence altına alınması yönündeki talepleri yüksek sesle dile getirilmeye başlanmıştır. Çare bulundu mu? Hayır. Bu arada çıkan ikinci büyük savaşa girmedik. İyi mi, iyi. Peki, çok partili sistem gecikti mi? Evet. Bu durum olumsuz mu? Evet. Klasik yaklaşıma göre savaşa (1939-1945) girilmedi. Doğrudur, bu kazanımdır. Bizce de doğru; ancak eksiktir. Kuantum yaklaşımına göre çok partili sistem en az 6 yıl gecikmiştir. İki yıl öncesi üç yıl sonrasına gidilse, 10 yıl bir gecikme vardır. Yoksa kendini tekrar eden bir dialektik bu olguyu tanımlamada çok yeterli olmayabilir.

Teknoloji ve sanayi konusuna yeniden değinecek olursak, İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye aktif tarafsız kalmakta çok usta politik manevralar yürütmüştür. Bu iyi midir? Evet iyidir. Savaş sonrası SSCB taleplerine direnmek için Batı yanlısı politika (Lacoste, 2007) ve NATO paktına dayanmak için mücadelesini kazanmıştır. İyi midir? Evet iyidir. Ama ölümden kaçırılmış sıtmaya razı edilmiş de olabiliriz. Küba krizinde mütekabiliyet icabı Jüpiter füzeleri sökülmüştür. Ama buna karşı Türkiye nükleer mücadele alanı olmaktan kurtulmuştur. İyi midir? Evet, iyidir. Bu örnekler “kuantum yaklaşımı” modellemesi kuramına denk düşerek açıklanabilir. Mikro verilerin önemi anlam kazanmaktadır. Meselâ bu krizler esnasında istihbarat örgütlerinin kendi karar verici/liderlerine verdiği bilgiler ve kabine görüşme-

leri ortaya çıkarılması hâlinde o döneme âit tarih yazıtlarımızı yeniden gözden geçirmemize sebep olabilecek sonuçlara vardırabilir.

Toplumsal, siyasal ve psikolojik öğelere bakıldığında; Milli Mücadele kahramanı İsmet İnönü, savaş alanlarındaki başarılarını, yenildiği politik arenada rakiplerine olgunlukla bırakırken yeri geldiğinde demokrasinin cumhuriyetten de önemli olduğunu toplumun hafızasına kazıyacaktı. Bu yaklaşım onun artı hanesine yazılmalıydı. Ve öyle de oldu. Rakipleri ilk dönemlerde (1950-1954-1957) bunun anlamını kavrar görürken içselleştirme ve demokratik kurumsal mekanizmaların hazmı yönündeki çelişkiler -en azından medya hoşgörüsüzlüğü diyelim- anlamını yitirecekti.

Bulgular

Cumhuriyet tarihi içerisinde elit/egemenlerin eylemlerine bakıldığında kendilerinden öncekilerine göre “Dialektik Değişme Sarmalı” tanımlamalarına denk düşen determinist bir yaklaşımda oldukları görece gözlenmektedir. Bununla birlikte verilerin ve olasılıkların artarak ortaya çıkmasıyla birlikte; belirsizlikler, daha da belirgin hâle gelmeye başlayacaktır. Böylece saçaklı yaklaşımlara ihtiyaç gittikçe daha çok kendini göstermeye başlayacaktır. Bu sarmalda veri artışı bir önceki inanışları, doğrudan değişime zorlayarak nicem talep artışına yol açmaktadır.

Esasen iktisadî olgular toplum bilimi disiplininden uzak kalamamaktadırlar (Erkal, 1995). Çünkü en basit anlamda insan niteliği, ekonomik gelişmeyi, sayısal üretim ise verilerin çarpanı açısından

büyüme rakamlarını etkilediğine göre; bilimsel veri çokluğu/sonsuzluğu determinist şablonların vazgeçilmez birincil unsuru olmakla birlikte, kuantum ölçekte de kalibrasyona duyulan gereksinimi ortaya koyan önemli bir örnektir.

Bu alanda ilk kıpırdanışlar aslında hep gözümüzün önünde durmaktaydı. İlk düşünürlerden başlayarak, (Machiavelli, 1999; Platon, 1999; Racine, 1999; Montaigne, 2011; Rousseau, 2011) ya da, (Tzu, 1992; Mahmud, 2004; Babur, 2006; Hacıp, 2008) devamla, Newton'un din temelli bir disiplinden, doğal bilimlerde yaptığı sıçrama, Einstein'in Yahudilik üzerine tezlerinin devamında, görecelilik kuramı önermesiyle dikkat çekmesi; günümüzde ise, (Hançerlioğlu, 1976; Hazard, 1996; Hopkins ve Wallerstein, 2000; Popper, 2010) hiç kuşkusuz fitili ateşlemekteydiler. Özellikle Tzu'nun genel bir slogan niteliğindeki şu ifadeleri dikkat çekmekteydi;

*Sun Usta klasiğinde askeri eylemi; söndürülmezse kendini tüketen **ateşe** benzetir; çatışksız başarı stratejisine ulaşmak her zaman olanaklı olmasa da, aşırı etkinlik stratejisi en azından anlamsız bir şiddet ve yıkımı asgariye indirilebilir. Taocu terimlerle, başarı genellikle yapmamakla kazanılır; **savaş sanatı stratejisi**, ne yapacağını ve ne zaman yapacağını bilmek kadar, ne yapmayacağını ve ne zaman yapmayacağını da bilmekle ilintilidir.*

Edebî alanda ise aynı değişken sarmalını, Batı'da (Jutrin, 1971) ve Anadolu coğrafyasında kenarda (Kemal, 1979; Pamuk, 1988) ve merkezde (Atay, 2002) gözlemekteydik.

“Psikolojik harp” (bilgi destek) “kuraldışı savaş birimleri” ya da

“algı yönetimi unsurları” genel anlamda teşkilât-malzeme-kadrolu alineer mücadeleye yönelik organizasyonlar olarak karşımıza çıkmaktadırlar (Lawrence, 2001).

Nitekim iktisat disiplinindeki “irreversibilite” tanımına benzer yeni ekonomik kazanımların geriye dönüşememe olgusuna benzer toplumsal sıkışmışlıklar da tezahür edebilmektedir. Bir tür “maliyet merkezli üretim”e benzer bilim disiplini anlayışından “katma değer merkezli” bilim disiplinine geçişi kuantum yaklaşımı ile tanımlamak mümkün olabilecektir.

Uzun bir mücadele tabandan; ama bir yandan da hiyerarşik unvanları valör olarak bir arada yürütmek zorunluluğu/açmazı hemen yanı başımızda durmaktadır. Bu yeni dirençleri tetikleyebilecektir.

Sonuç

Bu çalışma ile doğal bilimlerin olmazsa olmazı olarak kabul edilen formülleme/modelleme yöntemlerinin toplum bilimleri açısından da yaygın olmasa da kullanılabilmesi kanısına varmış bulunuyoruz. Bir öte adıma geçtiğimizde ise deterministik/klasik makro verilerin sayesinde artık kuantum/mikro verilerin sürece dâhil edilmesi hâlinde kalibrasyonun sağlanabileceği ortaya konulmak istenmiştir. Veri çokluğu ve kalibrasyon sayesinde gerçeğe daha da yaklaşılacaktır. Böylece klasik yöntemler reddedilmeden temel basamak kabul edilmek suretiyle “Kuantum Yaklaşım” metoduna geçiş sağlanabilecektir. Erol (2009) şöyle demektedir:

Ta 1900’lü yıllarda maddenin atomik boyutlarında hangi

fizik yasalarının var olduğu araştırılmaya başlanmış ve bugün kuantum fiziği olarak adlandırdığımız fizik alt alanı ortaya çıkmıştır. Kuantum fiziği, temelde maddî evrenin yaklaşık milimetrenin 1/1000 oranında ($10^{-6}m$) ve bunun daha alt boyutlarında ki bu everene mikro evren diyoruz, meydana gelen olayları yöneten yasaları araştırır.

Kuantum fiziği yasalarının keşfi, bir geminin hareketini ve ne kadarlık yük taşıyabileceğini, bir uçağın kalkışı için ne kadarlık minimum hıza sahip olması gerektiğini, bir roketin uzaya fırlatılışı için ne kadarlık bir itici kuvvete ihtiyaç olduğunu ya da bir otomobilin hangi hızla giderken frenle durma mesafesinin ne kadar olacağını etkilememiştir. Yani, klasik fizik yasaları hâlâ tamamen geçerlidir ve makro boyutlarda yaşamımızı yönetmeye devam etmektedir. Bu 1000000 yıl önce de böyleydi bundan 1000000 yıl sonra da aynı olacaktır. Çünkü fizik yasaları uzaydan ve zamandan bağımsızdır, yani her yerde ve her zaman aynıdır ve değişmez.

Ortaya önemli sayılabilecek türden bir tartışma çıkmaktadır. Şöyle ki; deterministik yapıdan beslenen kavramları üreten mevcut hiyerarşi, doğaldır ki kuantum dönüşüme ilk karşı çıkacaklar arasında yer alabilecektir. Çünkü maliyet merkezli üretim yapmaya alışan determinist statükocular katma değer merkezli üretim refleksini içselleştirebilmek için erdemli davranmak durumundadırlar. Ayrıca “Klasik Yaklaşım” ile “Kuantum Yaklaşım” zıt değil, iç içe olduğu unutulmamalıdır.

Yukarıda örneklemeye çalıştığımız kuantum yaklaşımı modellemesi başlangıçta şimdilik örnek olma anlamını taşır görünmekle birlikte; ancak yeni değişkenler ortaya kondukça anlam kazanabilme

olasılığını da içinde barındırmaktadır.

Burada öncelikle amaçlanan, toplum bilimlerinde (Duvignaud, 1977), ihtiyacı hissedilen modelleme eksikliği ve sonrasında bunun klasik olmaktan çok yeni bilime denk düşeceği ümidiyle özgün bir yaklaşım ortaya konmak çabasıdır yalnızca.

“Kuantum Yaklaşımı Modeli” bütün disiplinler için yeni bir sil-kelenme ve ivmelenmeyi beraberinde getireceğinden kaotik bir atalet ve çalkalanmaya işaret eder nitelikte görünmektedir.

Bilgi teorileri açısından ulaştığımız noktaya bakıldığında şu tanımlamaları da değişkenler içerisine dâhil etmemiz gerekebilecektir. Şöyle ki: Başlangıçta az bilgi ve temel matematiksel bilinenler yoluyla bilinmeyenler üzerinde kontrol kurabildik. İkinci safhada ise bilinmeyenler ile bilinenleri tanımlamada yol alabildik. Ancak imkânsız olan bilinmeyenler ile bilinmeyenleri bulma yeteneğimizin olmadığıdır. Bu yüzden başlangıç kavram tanımlaması için en azından çapraz disiplinleri yaygınlaştırabilmek adına tematik olarak “kuantum yaklaşımı” teorisini tartışmaya başlamalıyız. Ancak şu da var ki bilimsel verilerin yeniden kalibrasyonu ve olasılıkların artışı bizi gerçeğe yakınlaştıracak ve özgür kılacaktır.

Bu çalışma ile ilk bakışta hayatımızda birbiriyle karşıt/çatışır gibi görünenlerin açıklanmasıyla, bilim sahasına dâhil etmeye ve kaynaştırılmasına biraz daha yaklaşıldığı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Ahmad, F. (2010). *Demokrasi sürecinde Türkiye (1945-1980)*. İstanbul: Hil Yayın.
- Alatlı, A. (2001). *Schrödinger'in kedisi, kabus*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Arı, K. (2011). *Tarih yöntemi*. İzmir: İleri Yayıncılık.
- Atay, O. (2002). *Eylembilim*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Avcıoğlu, D. (1998). *Türkiye'nin düzeni 1-2*. İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Babur Gazi, Z. M. (2006). *Baburname (Vekayi)*. İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.
- Berry, A. (1998). *Bilimin arka yüzü*. Ankara: TÜBİTAK. Pelin Ofset.
- Camus, A. (1957). *L'étranger*. Paris: Edition Gallimard.
- Camus, A. (1974). *Uyumsuz yaşama*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Coşkun, A. (2013). *Özgürlük mücadeleleri tarihimiz devrimin ilk karşıtları*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Davie, G. (2005). *Modern Avrupa'da din*. İstanbul: Küre Yayınları.
- Demirkollu, C. (2005). *Ortadoğu barış süreci'nde İsrail*. İzmir: Ulaş. Okl. Matbaası.
- Duvignaud, J. (1977). *Sosyolojiye giriş*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Eco, U. (2012). *Foucault sarkacı*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Erkal, M. E. (1995). *Sosyoloji (Toplumbilimi)*. İstanbul: Der Yayınevi.
- Erol, M. (2009). *Nörokuantoloji ve nöroteknoloji*. 16 Mart 2015,

<http://www.deu.edu.tr/userweb/mustafa.erol/norokuantoloji%20ve%20noroteknoloji.html>.

- Hacip, H. H. (2008). *Kutadgu Bilig*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Hançerlioğlu, O. (1976). *Düşünce tarihi*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Hopkins, K. T. ve Wallerstein, I. (2000). *Geçiş çağı (Dünya sisteminin yörüngesi 1945-2025)*. İstanbul: Avesta yayınları
- Hazard, P. (1996). *Batı düşüncesinde büyük değişme*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Jutrin, M. (1971). *Panait istrati*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Kalkandelen, Z. (2012). *İdris Küçükömer'in tezleri ikinci cumhuriyetçiliğin temelleri*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Kemal, Y. (1979). *La legende des milles taureaux*. Paris: Editions Gallimard.
- Kramer, S. N. (2002). *Tarih Sümer'de başlar*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Kongar, E. (2010). *Toplumsal değişme kuramları ve Türkiye gerçeği*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Köprülü, M. F. (1913). *Türk edebiyatı tarihinde usûl*. İstanbul: Bilgi.
- Lacoste, Y. (2007). *Büyük oyunu anlamak jeopolitik: Bugünün uzun tarihi*. İstanbul: NTV Yayınları.
- Lawrence, T. E. (2001). *Bilgeliğin yedi sütunu*. İstanbul: Çiviyazıları.
- Lenihan, (1999). *Bilim iş başında*. Ankara: TÜBİTAK.
- Machiavelli, N. (1999). *Prens*. İstanbul: Gün Yayıncılık.

- Mahmud, K. (2004). *Divan-ü lügat'üt Türk*. İstanbul: Toker Yayınları.
- Mango, A. (2010). *Atatürk (Modern Türkiye'nin kurucusu)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Marshall, I. ve Zohar, D. (2002). *Kim korkar Schrödiner'in kedisinden*. İstanbul: Gelenek Yayınları.
- Montaigne, de M. (2011). *Denemeler*. Ankara: Sıradışı Yayıncılık.
- Nietzsche, F. (1997). *Gelecekteki felsefe*. Ankara: Yönelim Yayıncılık.
- Özbaran, S. (1992). *Tarih ve öğretimi*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Pamuk, O. (1988). *La maison du silence*. Paris: Edition Gallimard.
- Platon. (1999). *Mektuplar*. İstanbul: Cumhuriyet Yayınları.
- Popper, R. K. (2010). *Açık toplum düşmanları. Cilt 1-2-Platon*. Ankara: Liberte Yayınları.
- Racine. (1999). *Bayazıt*. İstanbul: Cumhuriyet Yayınları.
- Rousseau, J. J. (2011). *Yalnız gezegenin düşleri*. Ankara: Sıradışı Yayıncılık.
- Ruelle, D. (1999). *Rastlantı ve kaos*. İstanbul: TÜBİTAK.
- Sagan, C. (2007). *Karanlık dünyada bilimin mum ışığı*. Ankara: Tübitak Yayınları.
- Snow, C. P. (1973). *İki kültür*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Seyidoğlu, H. (1997). *Bilimsel araştıma ve yazma el kitabı*. İstanbul: Güzem Yayınları.

Strathern, P. (1998). *Hawking ve karadelikler*. İstanbul: Gendaş Yayınları.

Taslaman, C. (2008). *Kuantum teorisi felsefe ve tanrı*. İstanbul: İstanbul Yayınevi.

Tekeli, İ. (1998). *Tarih yazımı üzerine düşünmek*. Ankara: Dost Yayınevi.

Tzu, S. (1992). *Savaş sanatı*. İstanbul: Anahtar Kitaplar.

Watson, J. D. (1999). *İkili sarmal*. İstanbul: TÜBİTAK.

Westfall, R. S. (1998). *Modern bilimin oluşumu*. Ankara: TÜBİTAK.